

KADIN VE ERKEK GİRİŞİMCİLERİN ALGILAMA FARKLILIKLARI: SAKARYA ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Rana ÖZEN KUTANİS

Sakarya Üniversitesi, İİBF., İşletme Bölümü

Özet

Bu çalışmada girişimcilikte cinsiyet faktörünün ortaya çıkardığı konular ele alınarak bu konuların kadın ve erkek girişimciler açısından farklılıkları üzerinde durulmuştur. Sakarya ve Kocaeli çevresinde faaliyet gösteren 800 girişimciden elde edilen sonuçlara göre girişimcilerin genel profilleri, cinsiyet faktöründen etkilenmeleri, bundan kaynaklanan algılama farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre kadın girişimciler evli, çocuksuz ya da az çocuklu, genellikle girişimci veya yönetici ailelerden gelen, iyi eğitilmiş, aileleri tarafından desteklenen, girişimcilik konusunda kendilerine güvenen ve erkekler ile benzer girişimcilik performansını bazı farklılıklarla da olsa gösterebileceklerini düşünen kişilerdir. Kadın ve erkek girişimciler, girişimcilikle ilgili olarak birbirlerine çok benzer yaklaşımlara sahiptirler. Aralarında en önemli görüş ayrılığı, girişimcilikte cinsiyet faktörüne yönelik eğilimlerinden kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Cinsiyet, Algılama

PERCEPTION DIFFERENCES OF FEMALE AND MALE ENTREPRENEURS : A CASE STUDY OF SAKARYA

Abstract

In this research, the important subjects which are revealed by gender factor in entrepreneurship are searched and the effects of these subjects on entrepreneurs are mentioned. According to the standardized questionnaires which are conducted in Sakarya and Kocaeli surrounding, the profiles of 800 entrepreneurs, the effects of gender factor on them, the differences of perception of the factor are determined.

In terms of the results, the female entrepreneurs are persons who are married, childless or have a few children, come from entrepreneur or manager families, well educated, supported by their families, have self-confidence about entrepreneurship and think that they can show the same performance with their male counterparts except some details. Female and male entrepreneurs have very similar ideas about entrepreneurship. The most important difference of opinion arises from the tendencies about gender factor in entrepreneurship.

Key Words: Entrepreneur, Gender, Perception

GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET FAKTÖRÜ

Girişimci, toplumun gereksinim duyduğu talep edilebilir bir malı veya hizmeti bulup onu üretmeye girişen ve üretim faktörlerini ele geçirip birleştirerek kar amacı ile risklere katlanan kişidir. Girişimci pazarın fırsatlarını görebilen, insanların isteklerinde ortaya çıkan değişiklikleri sezebilen ve bunu değerlendirebilen, karlı gördüğü bir iş için sermayesini ve emeğini riske ederek pazara katılma cesaretini gösteren kişi olarak da tanımlanabilir. Girişimciler ya yepyeni bir alanı keşfeder ya da mevcut durumda değişikliklere giderek kendilerine belli başlı ayrıcalıklar kazandırır.

İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı kendi girişimlerini kurmaya yönelirler. Bu nedenler arasında kar elde etmek, bağımsız olabilmek, bireysel tatmin elde edebilmek, kendi işinin patronu olmak, başkalarından emir almamak, yeteneklerini kullanabilmek, istediği bir işte çalışabilmek, tanınmak ve prestij kazanmak, daha çok kazanarak refah seviyesini arttırmak, diğе insanların sezemediği işleri keşfederek bu fırsatları değerlendirmek sıralanabilir.

Türkiye’de erkekler, kadınlardan daha fazla iş kurmaktadır ve kadınların iş kurmada ve girişimcilik konularında erkeklerden daha farklı roller üstlendiği bilinmektedir (Özen Kutanis, ve Bayraktaroğlu, 2002b). Yapılan gözlemlere göre, kadın girişimcilerin kurdukları işletmeler, sınırlı sayıda sektörde yoğunlaşan (Aslesen, 1998), görece daha küçük ve büyüme eğilimleri düşük olan işletmelerdir. Buna karşılık erkek girişimciler, çok daha farklı sektörlerde faaliyet gösterebilmektedir (Spilling and Jordfald, 1996; Özen Kutanis, 2003). Türk halkının kadın girişimcilere bakış açısı ve onları algılamaları, kadınların Türk toplumundaki yerinden etkilenmektedir (Özen Kutanis ve Bayraktaroğlu, 2002a). Bu algılama biçiminden de dolaylı olarak kadın girişimciler etkilenmekte ve kendilerini ifade edebilmeleri, belli engellere takılarak güçleşebilmektedir.

1980’lerden bu yana gelişmeye başlayan, son yıllarda gözlenen teknolojik gelişmeler ve kültürel beklentilerdeki ilerlemelerle desteklenen ‘girişimcilik kültürü’, girişimcilerin toplumdaki statülerini de yükseltmiştir. Bu arada kadın girişimcilerin sayısının hızlı bir şekilde arttığı da gözlenmektedir (Ljunggren ve Kolvereid, 1996).

Bazı yazarlar girişimi başlatmak için yeterince ekonomik güce sahip olanları girişimci olarak değerlendirirken, bazıları ise buna ‘bağımlı’ girişimcileri de dahil etmektedir (Moore, 1990; Lee-Gosselin, 1990). Bu açıdan bakıldığında, bağımsız, bağımlı veya ‘gizli’ girişimci (Dhaliwal, 2000) kavramları ile karşılaşılmaktadır. Kadın girişimcilerin genellikle, eşleriyle ortak girişimlerde bulunduğu veya aile şirketlerinde çalıştıkları görülmektedir (Barret ve diğerleri, 1996). Yapılan çalışmalarda, girişimcilerin ebeveynlerinin de genellikle işveren veya serbest meslek sahibi girişimci olduğu belirlenmiştir (Belcourt, 1990; Dhillon & Poduwal, 1993).

Kadın girişimciler, girişimlerinde kişisel beklentileri, erkek girişimciler ise ekonomik beklentileri ön planda tutmakta (Özen Kutanis, 2003); kadın girişimciler işlerini yürütürken daha fazla sosyal destek arayışı içine girmekte; ve kadın girişimciler erkek girişimcilere göre daha yüksek girişimci özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler (Ljunggren ve Kolvereid, 1996) .

Girişimcilerin iş tatminleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda girişimcilikte maddi kazanç yanında kişinin yapmak istediği işle meşgul olma fırsatını bulabilmesi, esnek

çalışma saatlerinde ve istediği koşullarda çalışabilmesi gibi avantajlar üzerinde durulmaktadır. Bunların yanında eğer kuruluş aşamasındaki beklentiler sınırlı tutulursa, işin sonunda elde edilen düşük bir performansla bile tatmin duygusuna ulaşılacağı gibi farklı bir yaklaşımla da karşılaşılmaktadır. Bunun yanında kadın girişimcilerin özellikle firma sahipliği ile tatmin düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Kadın girişimcilerin müşterileri ve çalışanları ile iyi bir etkileşim içinde oldukları için firmalarının performansının yüksekliğini sağlayabilme ihtimallerinin yüksek olabileceği de düşünülmektedir.

Erkeklerin girişimcilik ile ilgili alt yapılarının ve geçmiş deneyimlerinin kadınlardan daha fazla olduğu, kadın girişimcilerin genellikle işletmelerin kuruluşunda hazırlıklı olmadıkları ve bu nedenlerle de erkeklere nazaran daha fazla risk üstlenmek zorunda kaldıkları sonucuna varmışlardır. Ayrıca kadın girişimcilerin genellikle sınırlı sayıdaki sektörlerde faaliyet gösterebildikleri ve başarılı kadın girişimcilerin de daha çok diğer kadınlara hizmet vermeye çalışan ve onların sorunlarını çözmelerinde rol modelliğini üstlenen kadınlar oldukları da belirlenmiştir (Watkins ve Watkins, 1984). Özellikle kadın girişimcilerin firmaların kuruluş aşamalarında veya kendilerinin işe başladıkları dönemlerde iş ile ilgili beklentilerini düşük seviyede tuttukları ve bu yolla da hayal kırıklığına uğramadıkları gibi tatmin hissine bile ulaşabildikleri belirlenmiştir (Cooper & Artz, 1995).

Söz konusu farklılıkların toplumda üstlenilen rollere, gelenek ve göreneklere (Miskin & Rose, 1990) veya insan hayatının çeşitli evrelerindeki ihtiyaçlarının değişmesine (Simpson, 1993; Stoner ve diğ., 1990) bağlı olabileceği de düşünülmüştür. Önemli bir ayırım olarak erkek girişimcilerin ekonomik beklentilerinin, kadın girişimcilerin ise kişisel beklentilerinin ön planda olduğu, buna bağlı olarak da kadın girişimcilerin erkeklere nazaran daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir (Ljunggren & Kolvereid 1996).

Yapılan araştırmalarda kadın girişimcilerin finansal güvenliklerini sağlamakla birlikte, hem ev hem de iş dünyasındaki işlerini dengeleyemeyecekleri (Cooper & Artz, 1995), belirli sektörlerde faaliyet gösterebilecekleri, bankalardan kredi bulmakta zorlanabilecekleri (Buttner & Rosen, 1988), müşteriler tarafından doğru algılanamayacakları (Özen Kutanis & Bayraktaroğlu, 2002a) ve benzeri konularda sorunlarla karşılaşabilecekleri belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma için özellikle Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında bir geçiş niteliği taşıyan Sakarya ve Kocaeli çevresi seçilerek, buradaki kadın ve erkek girişimcilerin girişimlerini ve birbirlerini nasıl algıladıkları, onların girişimciliklerine ve girişimcilikte cinsiyet faktörüne bakış açıları belirlenmeye ve bu konudaki algılama farklılıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEMİ

Nicel bir özelliği olan araştırma kısmında, sözkonusu bölgede faaliyet gösteren 382 kadın ve 418 erkek olmak üzere toplam 800 girişimciden standardize anketler aracılığıyla yüz yüze görüşülerek bilgiler alınmış ve buradan elde edilen veriler SPSS 11.00 programında analiz edilmiştir. Araştırmada girişimcilerin girişimcilik ve cinsiyet ile ilgili görüşlerini içeren ifadelerden oluşan sorulara da yer verilmiştir. Bu ifadeler ile ilgili olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu tüm ifadeler için güvenilirlik katsayısı oldukça tatmin edicidir ($\alpha = 0,7989$). Sadece girişimcilik ile ilgili soruların güvenilirlik katsayısı ($\alpha = 0,7508$) ve sadece cinsiyetle ilgili ifadelerin güvenilirlik katsayısı ($\alpha = 0,7496$) da kabul edilebilir bir değerdedir.

Araştırma kapsamında yer alan girişimcilere paydaş (stakeholder) analizi (Burgoyne, 1994) ve iz sürme (trace) yöntemi (Hornby ve Symon, 1994) kullanılarak ulaşılmıştır. Burada öncelikle paydaş analizi ile girişimcilik süreçleri hakkında bilgi sahibi olan girişimciler belirlenmiştir. Bilgi sahibi olduğu düşünülen ilk girişimciyle görüşüldükten sonra, aynen iz sürmek gibi, o girişimcinin ya da elde edilen bilgilerin ışığında belirlenen diğer bir girişimciye ulaşılmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırma, sadece Sakarya ve Kocaeli çevresinde faaliyet gösteren girişimcilerle, kısıtlı bir sürede gerçekleştirilmiştir. Deneklerin her sektörden seçilmesine gayret edilse de özellikle kadın girişimcilerin belirli sektörlerde faaliyet göstermeleri, araştırmanın kısıtlarındandır. Ayrıca söz konusu bölgenin Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında yer alması nedeniyle, görüşülen girişimcilerin sorulara çok farklı bakış açılarından (modern ve geleneksel) cevaplar verdikleri de belirtilmelidir.

Araştırma sonuçları değerlendirilirken özellikle faktör analizi yapılmamıştır. Çünkü anketler yüzyüze gerçekleştirildiği için girişimcilerin çeşitli görüşlerine yer verilerek girişimleri ve girişimcilikte cinsiyet faktörü ile ilgili olarak iki ana grupta incelemeler yapılmış ve kişilerin bu konularla ilgili olarak belirttikleri detay ifadeler de yer verilmek istenmiştir.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma kapsamında yer alan girişimcilerin 382'si (% 47,7) kadın, 418'i (% 52,3) ise erkektir. Erkek girişimciler, kadın girişimcilere oranla daha çok çocuklu ve girişimcilikle ilgili geçmişleri daha fazladır. Erkek girişimcilerin evlilik oranları (% 69,4) kadınlarınkine (% 58,3) göre daha fazladır. Kadın girişimcilerin eğitim durumunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerin % 45'i üniversite ve yüksek lisans mezunu iken erkeklerin % 36,9'u bu seviyede eğitim almışlardır. Bu sonuç da erkeklerin girişimlerini kadınlara oranla daha erken yaşlarda başlatmalarından kaynaklanmaktadır.

Kadın girişimcilerin % 41,9'unun işletmeleri aile işletmesi iken % 58,1'inin işletmesi bağımsızdır. Erkek girişimcilerde bu oran yarı yarıyadır. Kadın girişimcilerin

girişimlerinin daha çok aileden bağımsız işletmeler olduğu görülmektedir. Bu da literatürden farklı olarak kadınların ailelerinden bağımsız olarak girişimlerini kurduklarını göstermektedir.

Kadın girişimcilerin % 42,7'si girişimlerini ailelerinin teşviki ile; erkek girişimciler ise hem ailelerinin teşviki (% 35,3), hem önceki işlerinde tatmin olmadıkları için (% 22,2), hem de arkadaşları ile birlikte düşünerek (% 17,4) kurmuşlardır. Girişimlerinin başlangıcında ailenin teşvikinin kadınlar açısından daha önemli olduğu söylenebilir ($\chi^2=14,289$; s.d.=4; p=0,006).

Erkek girişimcilerin haftalık çalışma saati, kadınlarınkinden daha fazladır ($\chi^2=20,627$; s.d.=4; p=0,000); erkekler, kadınlara göre daha fazla kazanmakta ve yanlarında daha fazla işgören çalıştırmaktadırlar. Ayrıca erkek girişimcilerin çoğunluğunun aileleri de girişimci (% 76,8) iken, kadın girişimcilerin ailelerinde girişimciler (% 65,2) ve üst düzey memur ve yöneticilerin (% 26,7) olduğu belirtilmelidir.

Kadınlar, girişimlerinde daha çok tek sahip (% 61,2) iken erkekler hem tek sahip (% 53,3) hem de ortaklardan biri (% 46,7) konumundadırlar. Buradan girişimlerinde erkeklerin ortaklığa kadınlardan daha sıcak baktığı ortaya çıkmakta ($\chi^2=5,461$; s.d.=1; p=0,019) ve bu sonuç da literatürde yer alan kadınların girişimlerinde daha çok bağımlı girişimci olmayı tercih ettikleri görüşünü desteklememektedir.

Girişimlerinden önce erkek girişimciler daha çok özel sektörde çalışırken (% 59,4), kadın girişimciler daha çok ev hanımlığı (% 35,2) yapmakta olduklarını ya da özel sektörde çalıştıklarını (% 38,6) belirtmişlerdir. Erkeklerin mesleki geçmişleri, kadınlarınkinden daha fazladır ($\chi^2=63,082$; s.d.=4; p=0,000). Kadınların % 58,6'sı 1-9 yıl arasında girişimlerinin başında bulunurken; erkeklerin % 45,9'u 1-9 yıl, % 33,8'i de 10-19 yıl arasında girişimlerinin başında bulunmaktadır. Bu veriler, erkek girişimcilerin kadınlara nazaran daha fazla zamandır bu işi yapmakta olduklarını göstermektedir.

Yukarıdaki açıklamaların hepsini Tablo 1'de özetleyerek göstermek, deneklerin kendileri ve girişimleri ile ilgili demografik bilgileri daha rahat karşılaştırmayı sağlayacaktır.

Tablo 1. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Demografik Özellikleri

KADIN	ERKEK
Evli / Bekar	Evli
Çocuksuz / Az çocuklu	(çok) çocuklu
Mesleki geçmişi fazla değil	Mesleki geçmişi çok
Eğitimi yüksek	Eğitimi orta ve yüksek
Bağımsız işletme	Aile işletmesi ve bağımsız işletme
Aile teşviki ile kurulmuş	Aile teşviki / önceki işten hoşnutsuzluk / arkadaş etkisi
Haftada 40+ saat çalışma	Haftada 50+ saat çalışma
Aylık kazanç orta seviyede	Aylık kazanç orta ve yüksek seviyede
Yanında çalışan sayısı orta	Yanında çalışan sayısı orta ve yüksek
Aileleri girişimci / üst düzey memur/ yönetici	Aileleri girişimci
Tek sahip	Tek sahip / ortak
Önceden ev hanımı / özel sektör çalışanı	Önceden özel sektör çalışanı
Tecrübe 1-9 yıl	Tecrübe 10-19 yıl

Araştırma sonunda kadın ve erkek girişimcilerin girişimleri ile ilgili konuların pekçoğunda hemfikir oldukları, girişimcilikte cinsiyet faktörü ile ilgili konularda da ayrıştıkları belirlenmiştir. Bundan sonraki bölümlerde öncelikle kadın ve erkek girişimcilerin girişimleri ile ilgili düşüncelerine ve daha sonra da cinsiyet faktörü ile ilgili olarak farklılaşan görüşlerine yer verilecektir.

Kadın ve Erkek Girişimcilerin Girişimleri ile İlgili Düşünceleri

Kadın ve erkek girişimcilerin hemfikir olduğu düşünceler içerisinde öncelikle onaylamadıkları görüşler yer almaktadır. Öncelikle her iki tarafın da katılmadığı fikirlere değinildiğinde, deneklerin girişimcilik ve cinsiyetle ilgili faktörlerde de aynı fikirde olabildikleri görülmüştür. Kadınların % 45,8'i, erkeklerin de % 45,5'i kadınların daha serbest çalışabilecekleri, evlerine zaman ayırabilecekleri için iş kurdukları; kadınların % 55,2'si, erkeklerin de % 50'si kadınların yanlarında erkeklerle nazaran daha fazla eleman çalıştırdıkları; kadınların % 58,9'u, erkeklerin de % 57,7'si kadın girişimcilerin emeklerinin karşılığını alabilmelerinin oldukça zor olduğu fikirlerini onaylamamışlar, bu düşünceleri desteklememişlerdir.

Kadın ve erkek girişimcilerin birlikte onayladıkları düşünceler ve destekleme yüzdeleri Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Girişimcilerin Destekledikleri Düşünceler ve Yüzdeleri

	Kadın %	Erkek %
Girişimci bir aileden gelenlerin yine girişimci olmaları daha kolaydır	76,7	76,6
Kendi işini kurmaya çalışan bir kadın büyük zorluklarla karşılaşacaktır	56,3	61,2
Örnek alınan kişilerin yaptıkları işlerde kişilere yol gösterebilir	80,4	82,8
İnsanlar yeni bir iş kurarak ülkedeki işsizliği azaltabilirler	79,8	80,6
Kendi işini kurmanın ekonomik riski de çok büyüktür	87,2	87,3
Kendi işini kurmanın batma olasılığı da büyüktür	59,2	62,7
Kendi işinde çalışanlar daha özgür ve bağımsız çalışabilirler	77,5	77,8
Kendi işinde çalışanlar yetenek ve tecrübelerini daha kolay gösterebilirler	80,4	80,4
Girişimciler kendilerini gerçekleştirme imkanına daha çok sahiptirler	80,6	81,1
Girişimciler bir şeyleri başarabilmenin verdiği tatmin hissini daha çok tadarlar	83,8	86,1
Yakın çevrem benim de yeni bir iş kurabileceğime inanmaktadır	68,8	73,4
Girişimciler insan ilişkilerinde başarılı, zeki ve dışa dönük kişiler olmalıdır	88,5	89,5

Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi kadın ve erkek girişimcilerin önemli bir çoğunluğu, girişimcilikte ailenin, örnek alınan kişilerin ve yakın çevrenin önemli olduğu, girişimcilerin ülkedeki işsizliği azaltabileceklerini, kendi işini kurmanın ekonomik riskinin fazla olduğu, kendi işinde çalışanların daha bağımsız olabilecekleri, yetenek ve tecrübelerini daha kolay gösterebilecekleri, kendilerini gerçekleştirme imkanına daha fazla sahip olabildikleri ve işlerindeki başarılarından daha fazla tatmin olabilecekleri ve girişimcilerin insan ilişkilerinde başarılı, zeki ve dışa dönük kişiler olmaları gerektiği konularında aynı görüştedirler.

Kadın ve Erkek Girişimcilerin Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü ile İlgili Görüşleri

Araştırmada yer alan ve girişimcilikte cinsiyet faktörünü temel alan sorulara yönelik olarak deneklerin verdikleri cevaplar arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Araştırma sonunda yapılan t-test sonuçlarına göre kadın ve erkek girişimcilerin girişimlerini ve birbirlerini algılamaları arasında % 95 güven oranında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Öncelikli olarak yapılan ortalamaların karşılaştırılmasına göre (Tablo 3), kadın ve erkek girişimcilerin belli başlı ve özellikle de cinsiyetle ilgili ifadelerine verdikleri cevapların ortalamaları arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 3. Ortalamaların Karşılaştırılması

	Genel	Kadın	Erkek
Erkeklerin iş tecrübeleri kadınların iş tecrübelerinden daha fazladır	3,26	2,78	3,69
Erkekler işlerinin başında kadınlara göre daha fazla kalabilirler	3,33	2,96	3,67
Erkekler daha fazla çalışıp kazanabildikleri için girişim yaparlar	3,07	2,83	3,29
Kadınların iş kurabilecekleri sektörler sınırlıdır	3,30	3,04	3,53
Kadınların girişim becerileri ve kontrol hakimiyetleri erkeklerden daha azdır.	2,75	2,42	3,05
Kadın girişimciler iş dünyasıyla ilgili bilgiye erkeklerden daha çok ihtiyaç duyarlar	3,19	3,00	3,37

Tablo 3'ten de görülebileceği gibi kadın girişimcilerin ifadelerine katılım oranı hem genelin hem de erkeklerin ortalamalarından daha düşüktür.

Ortalamalardaki bu farklılıklardan yola çıkılarak yapılan Ki-Kare analizleri de bu iki grup arasındaki farklılığın ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu analizlere göre kadınlar, erkeklerin iş tecrübelerinin kendilerinkinden daha fazla olduğunu ($\chi^2=71,161$; s.d.=2; p=0,000); erkeklerin işlerinin başında kendilerinden daha fazla kalabileceğini ($\chi^2=53,623$; s.d.=2; p=0,000); çocuk ve evle ilgili sorumluluklarının işlerinden daha önemli olduğunu ($\chi^2=13,078$; s.d.=2; p=0,001); kadınların girişimcilik yapmalarının ve bir iş kurabilmelerinin oldukça zor olduğunu ($\chi^2=47,897$; s.d.=2; p=0,000); erkeklerin kendilerinden daha fazla çalışıp kazanabildikleri için girişim yaptıklarını ($\chi^2=29,383$; s.d.=2; p=0,000); iş kurabilecekleri sektörlerin sınırlı olduğunu ($\chi^2=25,077$; s.d.=2; p=0,000) düşünmemektedirler. Kendi işini kurmanın ekonomik riskinin de çok büyük olduğu, bunun çok kazandırabileceği gibi çok da kaybettirebileceği fikri kadınlarca daha fazla desteklenmiştir ($\chi^2=6,676$; s.d.=2; p=0,036). Bu sonuç, kadınların risk üstlenmekteki çekincesini de göstermektedir.

Kadın girişimciler, girişim becerileri ve kontrol hakimiyetlerinin erkeklerden daha az olduğu ($\chi^2=47,804$; s.d.=2; p=0,000) ve erkeklere oranla iş dünyasıyla ilgili daha çok bilgiye ihtiyaç duydukları ($\chi^2=23,087$; s.d.=2; p=0,000) fikirlerine de katılmamaktadırlar. Kadın girişimciler, kendilerinin bireysel beklentileri, erkeklerin ise ekonomik noktaları önemseydiği ($\chi^2=6,569$; s.d.=2; p=0,037) fikrini desteklemezken; erkeklere nazaran sosyal güveni daha çok önemseydikleri ($\chi^2=8,145$; s.d.=2; p=0,017) görüşünü onaylamışlardır.

Kadınların hangi sektörlerde daha kolay iş kurabilecekleri ile ilgili olarak sorulan sorulara erkekler öncelikle hizmet ve daha sonra hafif sanayii belirtirken, kadınlar hizmet sektörü ile birlikte tüm sektörlerde de faaliyet gösterebileceklerini belirtmişlerdir ($\chi^2=19,017$; s.d.=4; p=0,001).

SONUÇ

Araştırmaya dahil edilen girişimciler genellikle evli ve çocukludur. Kadınlarda evlilik oranı ve sahip olunan çocuk sayısı daha düşüktür. Erkek girişimcilerin girişimcilik tecrübeleri daha fazladır. Kadınların eğitim düzeyleri daha yüksektir ve işletmeleri ailelerinin teşviki ile kurulmuş, tek sahipli ve bağımsız işletmelerdir. Erkek girişimciler iş hayatına kadınlardan daha önce atılmış, bundan dolayı daha tecrübelidir, girişimleri daha çok aile işletmesidir ve işletmelerinde tek sahip ya da ortaklardan biri konumundadırlar. Girişimlerini aile teşviki, önceki işletinden hoşnutsuzluk veya arkadaşlarının etkisi ile kurmuşlardır. Erkek girişimciler, kadın girişimcilerden daha fazla çalışmakta, daha fazla kazanmakta ve yanlarında daha fazla kişi çalıştırmaktadırlar. Kadın girişimcilerin aileleri de ya girişimci ya da belli sektörlerde iyi konumlara gelmiş olan yöneticilerken erkek girişimcilerin aileleri daha çok yine girişimcilik geçmişine sahiptir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre kadın ve erkek girişimciler, girişimcilik ile ilgili olarak birbirlerine çok benzer yaklaşımlara sahiptirler. Girişimlerine ve ekonomik koşullara bakışları birbirlerine çok benzerdir. Girişimlerinde ailelerinin, yakın çevrelerinin ve örnek aldıkları kişilerin etkisinin, ekonomik koşulların, girişimcilikte üstlenilmesi gereken riskin belirlenmesinin önemli olduğu ve girişimcilerin bağımsız ve çok çalışmayı seven, kendini ispatlamaktan hoşlanan, insan ilişkilerinde başarılı ve zeki kişiler olması gerektiği konusunda aynı görüşleri belirtmişlerdir.

Her iki tarafın da farklılık gösterdiği noktalar daha çok girişimcilikte cinsiyet faktörü ile ilgili olanlardır. Kadın girişimciler kendi iş tecrübelerinin erkeklerinkinden daha az olmadığını, işlerinin başında erkekler kadar kalabileceklerini ya da bu konuda yardım alabileceklerini, erkeklerin kendilerinden daha fazla kazanmadıklarını, iş kurabilecekleri öncelikli sektörler olsa da her türlü sektörde faaliyet gösterebileceklerini, girişim becerileri ve kontrol hakimiyetlerinin erkeklerden daha az olmadığını ve iş dünyası ile ilgili olarak erkekler kadar bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Bu farklılıklardan yola çıkarak kadın girişimcilerin kendilerine yöneltilen önyargılara katılmadıkları ve girişimleri ile ilgili olarak erkekler kadar performans gösterebilecekleri ama kendilerine özgü bazı farklılıkların da olabileceği fikrinde oldukları ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslesen, S. (1998). Does gender make a difference in entrepreneurship?. 10th *Nordic Conference on Small Business Research*. June 15-16. Norway.
- Barrett, G., Jones, T. and McEvoy, D, (1996), Ethnic minority business: theoretical discourse in Britain and North America, *Urban Studies*, 33, 783-809.
- Belcourt, M. (1990). A Family Portrait of Canada's Most Successful Female Entrepreneurs, *Journal of Business Ethics*, 9: 435-438.
- Burgoyne, J. G. (1994) 'Stakeholder Analysis', in C. Cassell and G. Symon (eds) *Qualitative Methods in Organisational Research: A Practical Guide*, 187-207. London: Sage.
- Buttner E. H. ve Rosen B. (1988). Bank loan officers' perceptions of the characteristics of men, women, and successful entrepreneurs, *Journal of Business Venturing*, Summer, 3 (3): 249-258.

- Carter, S. ve Cannon T. (1988). Female entrepreneurs, a study of female business owners; their motivations, experiences and strategies for success, *Department of Employment Research Paper*, No. 65, London: HMSO.
- Cooper, A. C. ve Artz K. W. (1995). Determinants of satisfaction for entrepreneurs, *Journal of Business Venturing*, November, 10 (6): 439-457.
- Dhaliwal, S. (2000). Entrepreneurship - a Learning Process: the Experiences of Asian Female Entrepreneurs and Women in Business, *Education and Training*, 42(8): 445-452.
- Dhillon, P. K. ve Poduwal, G. (1993). Personality, Stress and Coping Mechanism of Women Entrepreneurs, in *Women Entrepreneurs: Problems and Prospects*, Ed. By Paramjeet Kaur Dhillon, New Delhi: Blaze Publishers.
- Hornby, P. and Symon, G. (1994) 'Tracer studies', in C. Cassell and G. Symon (eds) *Qualitative methods in Organisational Research: A Practical Guide*, 167-186. London: Sage.
- Kuratko, D. F. ve Hodgetts, R. M. (1995). *Entrepreneurship: A contemporary approach*. 3rd. Ed. USA: The Dryden Press.
- Lee-Gosselin, H. and Grise, J. (1990). Are Women Owner-Managers Challenging our Entrepreneurship?, *Journal of Business Ethics*, 9: 423-433.
- Ljunggren, E. ve Kolvereid, L. (1996). New Business Formation: Does Gender Make a Difference?, *Women in Management Review*, 11(4): 3-12.
- Luborsky, M. R. (1994) *Qualitative Research in Ageing Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miskin, V. ve Rose, J. (1990). "Women entrepreneurs: factors related to success", in Churchill, N.C., Bygrave, W.D., Hornaday, J.A., Muzyka, D.F., Vesper, K.H. and Wetzel, W.E. Jr (Eds), *Frontiers of Entrepreneurship Research*, Babson College, Wellesley, MA: 27-38.
- Moore, D. P. (1990). An Examination of Present Research on the Female Entrepreneur-Suggested Research Strategies for the 1990s, *Journal of Business Ethics*, 9: 275-281.
- Özen Kutanis, R. ve Bayraktaroğlu, S. (2002a). Crosscheck of the Perceptions on Women Entrepreneurs in SMEs, *Small Business and Entrepreneurship Development Conference*, 15-16 April, University of Nottingham, İngiltere: 350-356.
- Özen Kutanis, R. ve Bayraktaroğlu, S. (2002b). Anadolu Sanayiinin Gelişmesinde Bayan Girişimciler, II. Orta Anadolu Kongresi, Nevşehir: ss.321-332.
- Özen Kutanis, R. (2003). "Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın Girişimciler". 11. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi. 22-24 Mayıs, Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Rosa, P., Carter, S. ve Hamilton, D. (1996). "Gender as a Determinant of Small Business Performance: Insights from a British Study". *Small Business Economics*. Vol.8.
- Simpson, S. M. (1993). Women Entrepreneurs, *Women at Work: Psychological and Organizational Perspectives*, Editors: Jenny Firth-Cozens and Michael A. West, Philadelphia: Open University Press.
- Spilling, O.R. ve Jordfald, B. (1996). The urban-rural dimension of new firm formation. Paper for the 9th Nordic Conference on Small Business Research, Lillehammer. Norway.

- Stevenson, L. (1990). Some Methodological Problems Associated with Researching Women Entrepreneurs, *Journal of Business Ethics*, 9: 439-446.
- Stoner, C.R., Hartman, R.I. ve Arora, R. (1990). "Work-home role conflict in female owners of small businesses: an exploratory study", *Journal of Small Business Management*, 28(1): 30-38.
- Watkins, D. S. ve Watkins, J. (1984). The female entrepreneur: her background and determinants of business choice, some British data, *International Small Business Journal*, 2 (4): 21-31.